

ISBN: 978-605-7949-90-5

© 2018 Ketebe Kitap ve Dergi Yayıncılığı A.Ş.

Ketebe Yayınları: 182

İnceleme

Editör

Dilara Yabul

Kapak

Harun Tan

Düzeltili

Cihan Aldık

Mizanpaj

Nilgün Sönmez

1. BASKI

Ekim 2019
İstanbul

ketebe.com

Ketebe Yayınları

Sertifika No. 34989

Maltepe Mahallesi Fetih

Caddesi No: 6 Dk: 2

Topkapı 34010 İstanbul

Tel: 212.612 29 30

e-mail: ketebe@ketebe.com

Baskı ve Cilt

Matsis Matbaa Hizmetleri

San. ve Tic. Ltd. Şti

Sertifika No: 40421

Tevfik Bey Mah. Dr. Ali Demir Cad.

No: 51 Sefaköy Küçükçekmece

İstanbul Tel: 212 624 21 11

© Eserin her hakkı anlaşmalı olarak Ketebe Kitap ve Dergi Yayıncılığı A.Ş.'ne aittir.
İzinsiz yayınlanamaz. Kaynak gösterilerek alıntı yapılabilir.

40 Makâm 40 Anlam

S A V A Ş Ş . B A R K Ç İ N

KETEBE

Savaş Ş. Barkçin

1966'da Ankara'da doğdu. İlk ve ortaöğrenimini burada tamamladıktan sonra girdiği Boğaziçi Üniversitesi Siyaset Bilimi bölümünden 1989'da mezun oldu. Aynı yıl başladığı memuriyet hayatını uluslararası ilişkiler, strateji, siyasal iletişim alanlarında çeşitli uzmanlık, idarecilik ve danışmanlık görevlerinde 2018'de emekli olana dek sürdürdü. 1996 yılında ABD'de Johns Hopkins Üniversitesi'nde dünya tarihi ve teorisi alanında yüksek lisans yaptı. 2001 yılında Bilkent Üniversitesi'nde siyaset felsefesi doktorasını tamamladı. Muhtelif üniversitelerde dersler vermektedir. Türkçe ve İngilizce makaleleri vardır. Hâlen müzikten siyasete kadar birçok alanda sohbetler yapmakta, dersler vermektedir. Fikir ve yazı mesaisi daha ziyade müzik, tarih, edebiyat, düşünce, siyaset ve kültür alanlarındadır. Müzik albümleri, televizyon programları ve belgeseller üretmiştir. Klasik Türk musikisi alanında beste ve güfteleri; klasik, halk tarzı ve serbest üslupta şiirleri, denemeleri, çocuk masalları, mizah yazıları ve kısa hikâyeleri vardır.

Yayınlanan eserleri: *Modern Dünyada Geleneksel İslâm* (Seyyid Hüseyin Nasr'dan tercüme, İnsan, 1989), *Şlop, Tembel Tekin, Evin Cini* (Semerkand Çocuk, 2001), *Görünmeyen Umman: Ahmed Avni Konuk* (Klasik, 2009), *40 Makam 40 Anlam* (Merkez Bankası yayını, 2011), *Rumeli: Bir Müzik Seferi* (İMKB yayını, 2012), *Kalemin Dilinden* (Avea yayını, 2012), *Dîvân-ı Zerefşân* (Litera, 2013), *Şehirler ve Sesler* (TİKA yayını, 2014), *Gönül Dağı* (Erdem, 2015), *Kalbin Akı* (İnsan, 2016), *Gönül Makâmı* (İnsan, 2017), *Medeniyet Akı* (Mostar, 2017), *Osmanlı Akı* (Mostar, 2018).

İÇİNDEKİLER

Önsöz	7
-------------	---

MÜZİĞİMİZİN TEMELLERİ

Ses ve Müziğin Anlamı	13
Müziğimiz ve Medeniyetimiz	17
Müzik Medeniyetin Aynasıdır	19
Sesler ve Perdeler	21
Makâm Nedir?	25
Makâmların Seyri	31
Kaç Makâm Var?	32
Makâmı Nasıl Ayırt Ederiz?	35
Makâmın İçimizdedir	36
Makâmın Derin Anlamı	37
Makâmın Psikolojik Etkisi	39
Makâmın, Zaman ve Mekân	41
Şarkı ve Türkü	43
Beste Nedir?	44
Aynı Makâmda Farklı Besteler Nasıl Oluyor?	45
Usûl Nedir?	46
Usûl ve Ölçü	55

MAKÂMLAR VE ANLAMLARI

Acemaşîrân	59
Şevkefzâ	65
Sultânîyegâh	73
Ferahfezâ	81
Şedarabân	91
Sûzidil	97

Çârgâh.....	105
Dügâh.....	111
Sabâ.....	119
Bestenigâr.....	125
Ferahnâk.....	129
Eviç.....	135
Yegâh.....	143
Sûzidilârâ.....	149
Rast.....	155
Mâhûr.....	161
Nikrîz.....	167
Sûzinâk.....	173
Kürdîlihicâzkâr.....	181
Hicâzkâr.....	187
Nihâvend.....	191
Neveser.....	199
Acem.....	205
Acemkürdî.....	211
Nevâ.....	217
Uşşâk.....	225
Beyâtî.....	233
Karcığâr.....	239
Isfahân.....	243
Muhayyer.....	249
Hüseynî.....	255
Gerdâniye.....	263
Hisâr.....	269
Bûselik.....	275
Hisârbûselik.....	281
Hicâz.....	287
Şehnâz.....	293
Segâh.....	299
Müsteâr.....	307
Hüzzâm.....	313

ÖNSÖZ

Hicâz, Nihâvend, Kürdîlihicâzkâr...

Çoğumuzun duyduğu ama ne olduğunu pek anlayamadığı, bilemediği makâm isimleri bunlar...

Birçoğumuz için anlaşılmaz kelimeler... Sanki klasik müziğimizin şifreleri...

Oysa makâmlar müziğimizin eşsiz renkleridir...

Makâmlar her yerdedir. Şarkılarımız gibi türkülerimizin çoğu da makâmlıdır. Meselâ hepimizin bildiği ve dinlerken de, söylerken de duyulduğu Yemen türküsü Hüseyinî makâmındadır. “Ben melâmet hırkasını” diye başlayan türkü de Uşşâk makâmındadır.

Makâmları bazı pop şarkılarında da duymak mümkün... Meselâ Özdemir Erdoğan’ın o güzel *İkinci Bahar* şarkısının makâmı Hicâz’dır.

Bu kitapta makâmların hem anlamlarını hem de duygu dünyalarını sizlere açıyoruz. Müziği “eğlence” değil, bir “kendini ve özünü bilme” aracı olarak gördüğümüz için makâmları da anlamlarıyla sizlere tanıtmak istedik. Hem zihnimize hem de zevkinize hitap ederek...

Bunun için bugün bilinen 119 makâmıdan 40'ını seçtik. Bu kitapta 40 makâmın her birinin taşıdığı anlamı sizlerle paylaşmak istiyoruz. Elbette çağrışım kişiden kişiye değişir. Biz makâmın anlamlarını hem mûsikî mirasımıza hem de kendi mûsikî birikimimize dayanarak ortaya koymaya çalıştık.

Kitabımızı iki kısma ayırdık. İlk kısımda sizlere müziğimizin temel kavramları olan perde, makâm ve usûlün ne olduğunu teknik ayrıntılara girmeden sâde bir üslup ile anlatmaya çalışıyoruz. İkinci kısımda ise 40 makâmın özelliklerini, anlamını, çağrışımını açıklamaya çalıştık. Bir yandan da sazlarımız, bestekârlarımız, müziğimiz üzerine sohbet ettik.

Size tavsiyemiz, her makâm için verdiğimiz örnek eseri dinleyerek o bölümü okumanız. Bir yandan kulağınız, bir yandan gözünüz ve ikisinin hitap ettiği gönlünüz o makâmı dolarak sohbetimize katılınız.

Müzik üzerine ne kadar çok güzel şey yazılırsa yazılsın, bir tek nağme yüzlerce sayfadan daha etkilidir. Bu kitapta yer alan besteler, kitaptaki sıraya göre *40 Makâm 40 Anlam* başlıklı albümümüzde bulunuyor. O albümü bulanların ilgili eserleri dinleyerek bu kitabı okumaları en güzeli... Bu albüme erişemeyenler ise merhûm Bekir Sıdkı Sezgin eğer o eserleri okumuş ise onları bulup, dinleyebilir. Neden başkası değil de Bekir Sıdkı Bey? Sebebini açıklayalım... Kendisi sadece son devrin en büyük hânendesi değildi, aynı zamanda sanatı ve ahlâkı birleştirmiş gerçek bir üstâd idi. Hayatı ve sanatı ile bize örnek olabilecek az sayıda insandan birisiydi. O bir eseri sadece doğru düzgün okumaz, sadece makâmın, güftenin, perdelerin, usûlün hakkını vermez. Kalpten okur. Çünkü kalp ehlidir. Zaten aynı eseri bir başkasından ve Bekir Sıdkı Bey'den dinlediğinizde aradaki farkı, hatta uçurumu hemen siz de anlayacaksınız. Bekir Sıdkı Bey size hem makâmı, hem usûlü, hem perdeleri mükemmelen gösterecektir. Ama aynı zamanda kalbinize şifânın aktığını hissedeceksiniz.

Bu kitap 2012’de sınırlı bir kitleye yönelik bir prestij kitap şeklinde yayınlanmıştı. Şimdi daha geniş kitlelere ulaşması için kitabı gözden geçirdik ve sizlere sunuyoruz.

Kitapta yer alan bilgilerin temeli meşk silsilesindeki üstâdlarımızdan aktarılan bilgilerdir. Özellikle merhûm Ahmed Avni Konuk (1868-1938) üstâdımızın makâmı tarif ettiği eseri olan *Fihrist-i Makâmât* bize her zaman rehber olmakta... O’na ve azîz üstâdı Zekâi Dede Efendi’ye ve bütün gerçek âleme göçmüş üstâdlarımıza rahmetler niyaz ederiz.

Kitaptaki doğrular ve güzellikler üstâdlarımıza aittir. Yanlışlar ve eksikler bizimdir. Bu kitabın taslağını okuyarak tashih ve görüşlerini ileten Mehmed Said Ekinci kardeşimize candan teşekkürler ederiz.

Gönlünüze 40 makâmın sonsuz anlam pırıltıları doğsun.

Makâmınız aşk olsun.